

Svensk-Lettiska Föreningen Nr 3 (50) 2009, November

Ordförande: Martin Ancons, tel 070-292 94 80, e-post: martin@envengi.com
Redaktion: Conny Mörke, Bäverbäcksgård 15, 1 tr, 124 62 Bandhagen
tel 073- 581 77 15, e-post: conny.morke@telia.com
Postgiro: 94 86 93-7, medlemsavgift 150 kr
Hemsida: www.svensklettiska.se

Välkommen till medlemsmöte den 2 december 2009

Svensk - Lettiska Föreningen och Lettiska Hjälpkommittén visar i samarbete filmen Frihetens Hjalte / Rīgas sargi på Wallingatan 34 5 tr den 2 december 2009 kl. 18:00.

Spelfilmen handlar om vad som hände bara några veckor efter Lettlands självständighetsförklaring 1918. Landet stod utan eget militärt försvar. Alltså försökte först sovjettrupper, sedan tyska trupper, "roffa åt sig" den sköra och försvarslösa nya republiken. Med hjälp av ett snabbt sammankallat lettiskt försvar, som försågs med engelska vapen, och med hjälp av esterna, lyckades Lettland försvara sig mot en överlägsen fiende. De allierade initierade nu ett fredsavtal. Den lettiska regeringen återvände till Riga med skeppet Saratov i juli 1919 och skulle antligen inleda sitt arbete att bygga ett nytt Lettland. Men redan den 10 oktober blev landet återigen angripet av rysk/tyska trupper under ledning av von Goltz och Bermont. Några månader senare kunde dock konstateras att landet mot alla odds lyckats befria sig från inkräktare. Namn som Balodis, Kalpaks, Grundmanis, Ulmanis, von Goltz och Bermonts passerar revy. Särskilt den sistnämnde har fått en framträdande roll i filmen, som fältherre och som "förste älskare". Filmen skildrar på ett dramatiskt och spännande sett, med inslag av romantik, ett synnerligen komplicerat händelseförlopp i Lettlands historia.

Filmen textas på svenska. Entré 20:- / person.

Efter filmvisningen serveras enklare förtäring och litteratur kommer att finnas till försäljning.

Medlemmar som ännu inte kvitterat ut boken *Som ekens rot till vatten* av Knuts Skujenieks kommer att ha möjlighet till det.

Välkommen!

Styrelsen

Baltikumdagen den 19 september på Grödinge Hembygdsgård.

Redan på tidiga förmiddagen stod dörrarna vidöppna på hembygdsgården och dagens primus motor, Lars Hjeltman, med hustru ilade runt på gården med paket, kartonger och sladdar.

Snart nog infann sig Conny Mörke och bar på kartonger han också då han och Leo Eriksson skulle ansvara för ett lotteri.

Tiina Laantee var den första som kom i vacker estnisk folkdräkt och började sätta upp sin pedagogiska, mycket uppskattade, tipspromenad. Snart därefter infann sig ett flertal estniska damer i ännu stiligare dräkter och satte sig att bli väva band. De visade också hur man stickar de berömda Haapsalusjalarna. En Haapsalusjal skall vara så tunn och fin att man skall kunna dra den genom en vigselring, berättar en estnisk väninna till mig. Haapsalu hörde ju förresten till Sverige under drygt 100 år.

Stiftelsen Livslust dukade upp ett bord med många vackra handgjorda varor som "deras" barn i Lettland tillverkat och de informerade också om sin verkliga berömvärda verksamhet.

Bokbordet, som undertecknad och Astrid Sköldebring svarade för, var fylligare än tidigare år. Bland annat hade ett flertal böcker av Kaa Eneberg tillkommit, en speciell bok om Runö, en bok om Lettland av Pär Lindström och en pocketupplaga av Sandra Kalnietes bok "På högklackade skor i Sibiriens snö", bara för att nämna några. Esterna hade ett särskilt bord med ett antal intressanta böcker, bl a en sagobok kallad "Godnattsagor av pappor" med helt underbara illustrationer av Jüri Mildeberg.

Litauerne överraskade med ett långbord fylld med de läckraste matvaror: rökt kött, ostar, deras speciella spettekakor, bröd av allehanda slag och mycket mer. Härligheterna kom från deras nyöppnade affär "Baltiska delikatesser" i Solna. Besökarna fullständigt belägrade detta bord. Undra på att Litauiska föreningen med Eugenija Griff i spetsen såg nöjda ut.

"Valaine store for organic lifestyle" fanns också på plats med bl a sina utsökta linneprodukter. Maija Grinbergs sålde än bröd, än honung, än de mycket uppskattade lettiska grå ärtorna, som heter så fast de är bruna.

Sist men inte minst infann sig Valdis Pavulans från Uppsala med sin jättegryta och började knåda deg till lettiska rågbrödslimpor - detta kräver en armstark person - alltmedan ha strödde omkring sig råd hur detta i det närmaste "heliga" bröd skall bakas för att vara PRECIS.

För recept, se undertecknads bok "Mor lärde mig".

Så var det dags för Svensk-Lettiska föreningens ordförande Martin Ancons, som flitigt fotograferat allt och alla, att hälsa välkommen. Därefter invigdes Baltikumdagen av Litauens ambassadör Remigijus Motuzas.

Åtta flickor i älvalik utstyrsel - vita skira klänningar och blomsterkransar i håret - dansade tre danser: Blomsterduetten ur Leo Delibes opera Lakmé, en dans till tonerna av lettisk folkmusik och så A wonderful word. Ledare var Ermine Schenvald Kuula, som för en del år sedan dansade i gruppen Daile i Riga, men som nu är verksam som danspedagog i Eskilstuna.

Litauerne uppvisade några käcka flickor och pojkar som klädda i deras granna folkdräkter bjöd upp publiken till folkdans. Stor förtjusning! Och så skuttade de uppbjudna med i dansens virvlar så gott det nu gick.

Letterna har en kör på 45 personer men tyvärr kunde bara tolv komma denna dag. På grund av dirigentens frånvaro var det Valdis Pavulans som ledde några populära folksånger. Till sist förenades letterna och esterna i "Put Vejini" (Blås vindar, blås) som har text på såväl lettiska som estniska.

Medan större delen av publiken glammade med i sången och dansen fanns det möjlighet för de mera allvarligt sinnade att se filmen "The Sovjet story".

För det timliga svarade förtjänstfullt hembygdsföreningens damer.

Stämningen var hög hela dagen inte minst tack vare gruppen Gladpacks (från Täby) flitiga spelemän/kvinna, som under ledning av Hans Dhejne spelade både svenskt och baltiskt alltmedan solen lyste varmt från en klarblå himmel och sjön intill uppvisade en yta som nyputsad spegel.

Diana Krumins Engstedt

I oktober 2009

Järnridåns fall och frihetens hjältar

Som en del av det internationella samarbetet "20th Anniversary of the Liberated and Reunited Europe" ordnade föreningens samarbetspartner UOK (Upplysning om kommunism) och Timbro tankesmedja ett heldagsseminarium den 18 september under rubriken "Det öppna samhällets fredliga seger över kommunismen i Europa".

Under rubriken "Det onda imperiet utmanat och besekrat" ägnades förmiddagen åt att belysa den avgörande rollen som tre framstående personer spelade i den historiska utvecklingen som ledde så småningom till befrielsen från kommunismen och Europas återförening: USA:s president Roland Reagan, Storbritanniens premiärminister Margaret Thatcher och påve Johannes Paulus II. Dessa tre individers orubbliga motstånd mot kommunismen och engagemang för friheten skapade tillsammans med de allt starkare frihetsrörelserna i de kommuniststyrda länderna en unik möjlighet att besegra det halvsekelånga förtrycket.

Om Margaret Thatchers insatser i kampen mot kommunismen talade två av hennes dåvarande rådgivare, John O'Sullivan samt Robin Harris. Clark Judge, rådgivare till president Ronald Reagan, talade om Reagans livslång engagemang till försvar av frihet och motstånd till kommunismen. Lars Bergquist, tidigare Sveriges ambassadör till den Heliga Stolen, talade om Johannes Paulus II som påve och kommunikatör och om den andliga rollen påven kom att spela för Polens och sedermera hela det förtryckta östeuropas frihetskamp.

Eftermiddagen bjöd på personliga berättelser från två personer som själva var med i frihetskampen: Grzegorz Gauden, journalist och tidningsman, Solidaritetsaktivist, fängslad av den polska kommunistregimen, samt Mart Laar, f d premiärminister i Estland, politisk kommentator, historiker och författare.

Gunnar Högmark (MEP EPP) och Mats Johansson, försvars- och säkerhetspolitisk debattör, samtalade om Sverige under det kalla kriget, kampen för friheten i Baltikum och "måndagsmötena".

Som avslutning fokuserade Anders Hjemdahl, UOK på nuet med en grundlig analys om dagens situation i Europa och hur viktigt det är att fullfölja den ideologiska segern över kommunismen. Seminariet avslutades med ett utmärkt anförande av Camilla Andersson, UOK, som under rubriken "Att reparera den mentala kartan" definierade det gryende problemet med historieomskrivning i Ryssland och det ytterst nödvändiga internationella arbetet med att utbilda om nutidshistorien och kommunismens brott.

Astrid Sköldebring

Böcker till försäljning

Föreningen har ett mindre lager av förre konsuln Lars Peter Fredéns böcker "Förvandlingar" resp. "Återkomster".

I boken "Förvandlingar" skildrar Fredén hur han som svensk konsul i Riga 1989 - 1991, som enda utländska diplomat i Baltikum, följde frigörelsen på plats och kunde ge en ögonvitnesskildring inifrån.

I sin andra bok "Återkomster" beskriver Fredén baltstaternas första år i frihet och deras förhandlingar med Ryssland om de ryska truppernas bortdragande och hur Sverige - i nära samarbete med Vita Huset i Washington - agerade bakom scenen för att lösa detta och andra problem.

Bägge böckerna är synnerligen läsvärda då de är skrivna utifrån Fredéns mycket initierade kunskaper om frigörelseprocessen och första tiden därefter. Pris per bok är låga 200 kronor inkl moms. Fraktkostnad tillkommer. Beställning kan Du göra per telefon till Lars Hjeltman, 08-530 263 70, 070-6997485 eller e-post: larshjeltman@gmail.com

Svensk – Lettiska Föreningens styrelsemedlem och kassör Lars Hjeltman höll den 23 augusti 2009 tal på Norrmalmstorg, där UOK - Upplysning om kommunismen håller i den årliga internationellt antagna minnesdagen för att hedra offren för kommunismen och nationalsocialismen.

Vår förening, Svensk-Lettiska föreningen bildades ursprungligen 1925 för att främja Svensk-Lettiska förbindelser.

Verksamheten upphörde 1940 i samband med Sovjetunionens ockupation av Lettland.

Föreningen återuppstår 1991 i samband med Lettlands frigörelse från ockupationsmakten.

Föreningens ändamål är att genom information och opinionsbildning samla personer och organisationer för att stödja Lettland, verka för ökad kunskap och förståelse för Lettland samt för att främja kontakter mellan Lettland och Sverige.

Då, 23 augusti 1939, för nu 70 år sedan, då hade vi en s.k. vänskapspakt med inte bara ett, utan skulle det visa sig, två hemliga tilläggsprotokoll där Ryssland och Tyskland delade upp Europa mellan sig och i tilläggsprotokoll två, gjorde vissa justeringar i denna uppdelning.

Detta var starten på allt det ofattbara elände som varar till långt in i vår tid.

Då, 23 augusti 1989, för nu 20 år sedan, den mänskliga kedjan genom hela Baltikum, som på sitt sätt blir en start av något nytt. På väg mot frihet och demokrati!

Då, 1989, järnridåns fall, kommunistiska imperiets sammanbrott. En start för många andra länder på väg mot frihet och demokrati!

Nu, 23 augusti 2009, instiftar vi den årliga minnesdagen för alla dem som fallit offer för totalisära ideologier!

Då, vill Svensk-Lettiska föreningen genom sin närvaro här, och med flera medlemmar med egna erfarenheter från allt hemskt som passerat, hedra och minnas alla offer för kommunismens och nationalsocialismens regimer.

Vi vill bidra till kännedom och förståelse av det som hänt för att förhindra upprepningar!

På så sätt är vi tillbaka till föreningens ändamål, ”verka för ökad kunskap och förståelse för Lettland!

Och Ni ska veta, vi tål att synas i denna sak! Vi genomför, tillsammans med Estniska Institutet och Litauiska föreningen i Sverige, en Baltikumdag ute i Grödinge nu den 19 september mellan kl 13.00 och 16.00.

Vi visar filmen ”The Soviet story” och har ett bokbord med böcker, på svenska, som på olika sätt beskriver det som är orsaken till att vi är här.

Titta in på vår hemsida, www.svensklettiska.se så kan ni se alla aktiviteter.

På återseende nästa år, och till dess, håll minnet levande av det vi samlats här för!

Stort Tack till Litauens ambassad, alla medverkande och besökare som gjorde Baltikumdagen mycket lyckad!

Under Baltikumdagen fanns möjlighet att med hjälp av alla sina sinnen lära känna våra grannar från andra sidan Östersjön. Med hjälp av ett stort deltagande från baltiska organisationer, så fick vi alla en mycket stor och viktig upplevelse av våra baltiska grannar, som ligger geografiskt mycket när Sverige men samtidigt ibland kan uppfattas vara mycket långt bort.

Jag vill passa på att framföra ett Stort Tack till Litauens ambassad, alla medverkande och besökare som hjälpte till att skapa det lyckade evenemanget ”Baltikumdagen 2009”, samtidigt vill jag passa på och önska Er välkomna att delta i nästa års evenemang av Baltikumdagen och jag hoppas att jag får nöjet att träffa Er då.

Med vänlig hälsning

Svensk-Lettiska föreningen

Martin Ancons

Ordf.

***Välkomna till
Firande av Lettlands Nationaldag 2009***

Stockholm onsdagen 18. november

Gudstjänst kl. 17.30, Adolf Fredriks kyrka, Sveavägen

Gudstjänsten leds av Dr. Normunds Kamergrauzis (på lettiska)
Lettiska kören under Gaida Rullis ledning medverkar
Lettiska skolans i Stockholm hedersvakt vid lettiska fanan

Högtidsakt kl. 19.00 Zeta- zalen ABF-huset, Sveavägen 41

Anförande av **lettiska ambassadören i Sverige Elita Kuzma**
Högtidstal av **Sarmīte Ēlerte** f.d redaktören för tidskriften *Diena*
Festkonsert med **konserterpianisten Elīna Širone**. Programmet omfattar Beethoven,
Chopin, Mediņš, Pelēcis, Dārziņš.
Inträde 150 kr, pensionärer och ungdom 100 kr

Dagen innan **17. november kl. 18.00, Engelbrektskyrkan Östermalmsgatan 20,**
inbjuder Lettiska ambassaden med anledning av nationaldagen till konsert med

Lettiska Akademiska kören "Latvija" Dirigents Māris Sirmāis

Program: P.Vasks, A. Pārts, S.-D. Sandströms, M. Zariņš, T. Kōrvits, V. Mišķinis, R.
Dubras, E. Esenvalds, I. Ramiņš körmusik.

Fritt inträde se även information www.choirlatvija.lv .

Malmö

Lördagen 14 november kl 15.30, St:Mikaels kyrka, Orkestergatan 5

Program: Kyrkoherde **Imants Alksnis** anförande. Filmen „**Rīgas sargi**“ Förtäring, kaffe,
the, folksånger Inträde för förtäringen 50 kr (barn gratis)

Göteborg

Lördagen 21.novembrī, kl. 17.00

Annedalsgården, Carl Grimbergsgatan 52

Anförande av författaren och regisören **Juris Rozītis**
Förtäring, Inträde 120 kr barn gratis

Intresserad av Lettland?

Svensk-Lettiska föreningen

Samlar föreningar och enskilda medlemmar med intresse för och engagemang i Lettland.

Föreningens ändamål är att främja kontakter mellan Sverige och Lettland, verka för ökad kunskap om och förståelse för Lettland samt genom information och opinionsbildning stödja Lettland

Föreningen arrangerar medlemsmöten och ger ut regelbundet ett medlemsblad med information om Lettland och om aktiviteter som föreningen och föreningsmedlemmar ägnar sig åt.

Föreningen har även en hemsida, www.svensklettiska.se, som uppdateras med senaste nytt inom föreningen.

Inbjudningar till våra medlemsaktiviteter sprids via medlemsbladet och via hemsidan.

Du är välkommen att bli medlem och delta i våra aktiviteter och komma till våra möten.

Medlemskap kostar 150 kr per år för enskild medlem och 500 kr per år för föreningar och företag, beloppet betalas in på föreningens Plusgiro 94 86 93-7. Skriv namn, adress, telefon samt e-postadress om sådan finns, på inbetalningen.

Mer information om föreningen, samt kontaktinformation till styrelsen kan du hitta på vår hemsida: www.svensklettiska.se